

Jubilarni broj periodične publikacije Arheološkoga muzeja Istre tiskan je uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske i predstavljen javnosti u Galeriji C8 u Puli 23. studenoga 2017. godine. Zaključno možemo ponoviti kako monografiju čini zbir radova zanimljivih izlaganja s popratnoga programa izložbe *Istra, lav i orao* u širokom rasponu tema od povijesnih sve do muzikoloških. Svakako predstavlja vrijedan i važan znanstveni prinos temi istarskoga novovjekovlja, ali i poticaj znanstvenicima na daljnji rad u njegovu proučavanju i valorizaciji.

Katarina Zenzerović

Elena Uljančić-Vekić, *Vodič kroz vodu: vodoopskrba u povijesti Poreča*, Poreč: Zavičajni muzej Poreštine – Museo del territorio parentino, 2017., 246 str.

Knjiga *Vodič kroz vodu: vodoopskrba u povijesti Poreča* Elene Uljančić-Vekić objavljena je 2017. u nakladi Zavičajnoga muzeja Poreštine – Museo del territorio parentino. Izdanje počinje poglavljem „Uvod: voda kao inspiracija“ (11–13) u kojem autorica vrlo korektno navodi da zbog velike neujednačenosti u dostupnosti podataka o pojedinim razdobljima publikacijom nije namjeravala, ali nije ni mogla iscrpiti sve aspekte izučavanja vodoopskrbe u povijesti Poreštine. Zbog toga je pažnju usmjerila na poznatu historiografiju i vlastita arhivska istraživanja, poglavito o novovjekovnom razdoblju.

Monografija uz uvod broji sedam poglavlja, a na početku je prvoga poglavlja „Nefluidna prošlost – od pamtivijeka do 19. stoljeća“ (15–67) autorica izdvojila neke najznačajnije vodoopskrbne primjere na Poreštini u antičko vrijeme navodeći vodospremu na Cirkvini (Loron), rimski ljetnikovac na poluotoku Zorna te cisternu u povijesnoj jezgri Poreča. Nestašice pitke vode, posebice u ljetnim mjesecima, karakteristične za mediteransko područje, nisu zaobilazile ni područje Poreštine te Uljančić-Vekić navodi da se u odredbama Porečkoga statuta iz 1363. nalazi glava posvećena preventivnim mjerama zaštite od suše. Autorica je istaknula da se prvi poznati vodoopskrbni zahvat nakon uspostave mletačke uprave u Poreču dogodio 1323., kada je porečki biskup Graziadio želio sustavom kanala uvesti vodu

u sve gradske četvrti. U manjim odlomcima autorica se dotaknula i bunara, lokava, vodosprema i cisterni. Porečke se cisterne prvi put obilježavaju u katastru Franje I. 1820. te dobivaju katastarske oznake. Tim se dokumentom potvrdilo postojanje 39 cisterni unutar gradskih zidina, dok je za područje katastarske općine Poreč zabilježeno ukupno 47 cisterni. Naznačila je da se uređenje i održavanje izvora, bunara, lokava, vodosprema i cisterni smatralo stalnom brigom pojedinca i zajednice. Također, nije bila rijetkost da je dolazilo do sporova oko prava korištenja vode, a o tome, ističe, najbolje svjedoče notarske knjige u kojima se mogu pronaći mnoge arbitraže i parnice u kojima su Porečani tražili rješenja svojih nedaća te nam autorica navodi nekoliko primjera.

U poglavlju „19. stoljeće – drugačije promišljanje o vodoopskrbnom pitanju“ (69-103) autorica je istaknula da se tehnološki uzlet u *ottocentu* odrazio i na svijest o važnosti rješavanja pitanja opskrbe pitkom vodom. Naznačila je da se nakon 1813. konkretnije promišlja o rješavanju problema bezvodice u Istri. Taj je problem zaokupljivao pozornost i prvoga predsjednika Istarskoga pokrajinskog sabora Gian Paola Polesinija, a zabilježen je avangardni pokušaj Porečana Luigija Ghersine da snagu vrulje ispred svoje ladanjske kuće u Špadićima iskoristi za pokretanje mlina. U drugoj su se polovici 19. st. pojavile i razne inicijative vezane za vodoopskrbu grada, koje autorica navodi i obrađuje – od izvješća Heinricha Wolfa o vodnim resursima Poreča, tehničkoga mišljenja inženjera Mattije Zanette, ekspertize inženjera Mathiasa Janstena, izvješća geologa Friedricha Tellera do prinosa Carla Huguesa.

Na početku trećega poglavlja, „Vodoopskrbni sustav početkom 20. stoljeća“ (105-125), autorica je istaknula da je to razdoblje u kojem je pitanje vodoopskrbe Poreča djelomično riješeno gradnjom Općinskoga vodovoda 1908., kojim počinje organizirano opskrbljivanje žiteljstva vodom (pitka voda bila je osigurana samo gradskom stanovništvu). Istaknula je dva dokumenta, iz 1908. i 1920., u kojima se detaljno objašnjava regulativa uporabe vodovodnoga sustava te tehnički opis djelovanja Općinskoga vodovoda. Kraj poglavlja posvećen je crticama iz vodoopskrbne povijesti porečke okolice.

„Istarski vodovod – odgovor na sva pitanja“ (127-139) naslov je poglavlja u kojem je naznačeno da je gradnja Istarskoga vodovoda za razdoblja talijanske međuratne uprave bila zasigurno najznačajniji tehnološki iskorak za Istru. Iako za Poreč nije bila toliko važna jer je grad imao vodoop-

skrbu gradnjom Općinskoga vodovoda, važna je bila za okolicu. Autorica je ukratko opisala tijek izgradnje i puštanje u pogon trase Istarskoga vodovoda od vodospreme Šubjente preko Vižinade i Višnjana do samoga Poreča. Također, naznačila je da je osim o izgradnji vodovoda konzorcij Istarski vodovod skrbio i o opskrbljivanju vodom područja koja nisu bila pokrivena vodovodnom mrežom kamionima koji su bili prenamijenjeni u cisterne.

U poglavlju „Vodoopskrba u poslijeratnom razdoblju“ (141-155) opisan je kratki povijesni pregled razvitka vodoopskrbe na Poreštini u razdoblju u kojem su se mnoge životne navike Porečana uvelike promijenile zbog lak(š)e dostupnosti vode. Autorica je iz razgovora s Josipom Juriševićem, građevinskim tehničarom po struci, koji je gotovo dva desetljeća upravljao porečkom jedinicom Istarskoga vodovoda, doznala niz pojedinosti o razvoju vodovodne mreže 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća. Mnoge je detalje za posljednja dva desetljeća toga stoljeća Uljančić-Vekić saznala iz razgovora s Đinom Kajinom, zaposlenikom Istarskoga vodovoda, dok je podatke o stanju vodovodne opskrbe Poreštine u najnovije vrijeme saznala od inženjera građevinarstva Danijela Banića.

U pretposljednem poglavlju „Umjesto zaključka“ (157-161) autorica je napomenula da je pitanje vodoopskrbe jedno od ključnih civilizacijskih pitanja te da je ovom knjigom željela prikazati trnovit put kojim su Porečani kročili do postizanja trenutnoga životnog komfora.

Veoma detaljan je „Katalog grla cisterni i bunara porečke povijesne jezgre“ (163-233), a sadrži 30 jedinica. Nastao je, kako ističe autorica, iz jednostavne pobude da se Porečane i putnike koji se šeću porečkom povijesnom jezgrom potakne na razmišljanje o ulozi vode u nekadašnjem životu grada. Autorica je katalogizacijom nastojala onemogućiti uništavanje, otuđivanje ili puko premještanje grla s njihova izvorna mjesta te stvoriti nove spoznaje i dati prinos budućim proučavanjima povijesti svakodnevice. Autori fotografija su Renco Kosinožić i Elena Uljančić-Vekić.

Na kraju se monografije nalaze „Literatura i izvori“ (235-246), iz kojih je vidljivo da je knjiga rezultat opsežnoga istraživanja arhivske građe u državnim arhivima u Trstu, Pazinu i Rijeci, Biskupijskom arhivu u Poreču, Arhivi Istarskoga vodovoda u Buzetu, Institutu za poljoprivredu i turizam u Poreču te Zavičajnom muzeju Poreštine. Autorica je svoju spoznaju obogatala i četvorima kazivačima i mnogobrojnom literaturom. Valja napomenuti da su Grad Poreč, Istarska županija i talijanska regija Veneto prepoznali

vrijednost autoričina rada te je ovo vrijedno izdanje tiskano uz njihovo pokroviteljstvo. Monografija obiluje fotografijama, mapama, skicama i dokumentima koji obogaćuju i prate tekstualni dio. Smatram da će knjiga otvoriti mnoga pitanja iz područja ekohistorije, povijesti svakodnevice i povijesti turizma te potaknuti stručnjake na nova istraživanja ne samo Poreštine već i ostalih područja i mjesta.

Naposljetku, potrebno je još istaknuti kako je na dan predstavljanja knjige, 30. studenoga 2017., u Zavičajnom muzeju Poreštine otvorena i izložba *Memorija vode* s ciljem poticanja na promišljanje o važnosti pitke vode te podizanja svijesti o vrijednosti, očuvanju i korištenju vode, osvješćivanja javnosti o potrebi racionalnoga upravljanja i gospodarenja pitkom vodom, upoznavanja javnosti s očuvanom graditeljskom baštinom vezanom za vodoopskrbu te ukazivanja na potrebu njihove zaštite i čuvanja. U trima prostorno odvojenima, ali povezanim tematskim cjelinama, izložba se bavila odnosom prema vodi u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Važno je spomenuti i kako je Studio Sonda, zadužen za grafičko oblikovanje knjige, primio prestižnu nagradu za dizajn Red Dot communication award. Naime, kako sama tema monografije rasvjetljuje povijest vodoopskrbe te govori o trudu pojedinaca da dođu do tog dragocjenoga resursa, koncept promišljanja o štednji vode odrađen je i kroz samu izvedbu knjige. Odabirom papira i istraživanjem mogućnosti uporabe manje količine vode u tehnici tiska, pri izradi je uštedeno 7355 litara vode u odnosu na standardni nereciklirani papir i uobičajenu tehniku tiska. Knjiga ne rabi nikakve dodatne grafičke elemente prenoseći poruku u svojoj srži – konkretnom uštedom vode.

Željko Cetina

Bruno Dobrić, *Novine i časopisi na njemačkom jeziku u Istri (1871. – 1918.)*. Pula, Opatija, Brijuni, Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, 2016., 312 str.

Knjiga *Novine i časopisi na njemačkom jeziku u Istri (1871. – 1918.)*. Pula, Opatija, Brijuni izišla je 2016. u izdanju Istarskoga ogranka Društva hrvatskih književnika u Puli. Bruno Dobrić, knjižničar i povjesničar, dugogodišnji je istraživač izdavaštva i tiska za austro-ugarske vlasti u Istri (druga polovica